

ENTRESETMANA

MANUEL CUYÀS

Salvat-Papasseit altra vegada

d'ajudar la gent que tenim a prop, la pèrdua del temps i de la innocència, l'autisme emocional. Maclean et parla del local per fer-ho universal, petit per fer-ho clar. De com es pesca amb mosca en un riu per parlar-te del fracàs, del món que està al teu voltant sense poder canviar ni millorar gens. Un relat, doncs, iniciàtic, mític, regal i venjança contra la vida, contra la velocitat, contra la mort. Un text pel qual Hemingway hagués matat. I que Robert Redford gairebé va matar a la seva adaptació cinematogràfica.

Una novel·la igual de recomanable, malgrat que no tant la figura del pare, és la de Jim Thompson. Xèrif com el protagonista de *1280 almas*, gandul i ple de projectes que l'enriquien o l'arruïnaven. A la novel·la es diu Nick Corey i és un personatge emblemàtic i inoblidable. Es tracta de l'idiota més llest del món –aquest paio havia llegit *El bon soldat*. Algú que es planteja la seva reelecció d'una manera, diguem-ne, peculiar. 1.280 ànimes són la població del poble que defensa, Potts County. 1.280 ànimes, negres inclosos. Divertida, cruel, potent, afinada, aquesta novel·la negra figura entre les millors del gènere. T'adones del seu classicisme des de les primeres línies. I perquè ho han imitat després. Amb pols ferm, amb una definició mestra de personatges, escenes i escenaris.

Thompson va morir oblidat, alcoholitzat després d'una meritòria labor com a guionista (Kubrick inclòs). El temps l'ha revaloritzat i glorificat justament. Molts anys abans havia promès al seu pare, treure'l, abans d'un mes, del sanatori on estava hospitalitzat. Va treballar 20 hores diàries en dues novel·les per aconseguir els diners necessaris. Però l'excés comportà que va ser ingressat per alcoholisme. Quan va anar amb els diners de les factures al sanatori ja havia passat el termini promès i el seu pare, que també havia estat xèrif, s'havia suïcidat. Què va fer en Jimmy? Demanar una copa al cambrer. I escriure. Per aquest ordre. *

A casa entrava tot el que fos dit o escrit en català, i un dia de l'any 1968 o 1969 hi va entrar el disc *Poesia catalana contemporània*. Diria que el títol estava escrit en castellà a la funda, *Poesía catalana contemporánea*, per raons de prudència i censura o perquè l'editora –Aguilar– era de Madrid. Núria Espert hi recitava *L'ofici que més m'agrada* de Joan Salvat-Papasseit. Qui era Joan Salvat-Papasseit?, ens vam preguntar en sentir-lo. El disc contenia també peces de Carles Riba o Josep Carner, però nosaltres vam parar orelles en aquell Salvat-Papasseit que parlava de paletes, de fusters, de pintors, de manyans, de calafats (què era un calafat?; vam anar a buscar-ho al diccionari). Més tard va arribar a casa Joan Manuel Serrat cantant “vull ser mestre d'amor com en Salvat”. Era el mateix Salvat? Es referia a Joan Salvat-Papasseit? L'era. S'hi referia.

Al Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona hi ha una exposició dedicada a Joan Salvat-Papasseit: la vida, l'obra, les amistats, l'època... Cap al final s'hi veu que entre els anys 1968 –l'any de *Poetas catalanes contemporàneos*– i 1994 Salvat-Papasseit va rebre moltes atencions editorials i discogràfiques. Se'n van publicar antologies i estudis, i molts cantants van posar música als seus poemes: Rafael Suñerachs, Guillermina Motta, Lluís

Llach, Ovidi Montllor, Ramon Muntaner, Maria del Mar Bonet... Ricard Salvat en va muntar un espectacle teatral, també.

Salvat-Papasseit ens va arribar quan el necessitàvem. Ens va oferir poemes d'amor a l'edat d'enamorarnos; poemes de paletes, pintors i calafats (aviat vam saber què era un calafat) quan tots érem socialistes, i poemes d'anarquia quan no sabíem si érem socialistes, anarquistes o què érem. En tot cas, poemes de rebel·lió quan tots érem rebels o volíem ser-ne. També un poema de Nadal –“sento el fred de la nit i la simbomba fosca”; “demà, posats a taula oblidarem els pobres, i tan pobres com som...” – que era l'alternativa obrera del burgès *Poema de Nadal* de Josep M. de Sagarra que el pare recitava a l'altre extrem del pessebre. Vam veure fotografies de Salvat-Papasseit. Érem existencialistes, i els escriptors de vestit fosc i cara desmillorada eren dels nostres. De Salvat-Papasseit vam passar a Kafka, un altre rebel sense causa. Orson Welles, sempre oportú, havia filmat *El procés*. James Dean, Anthony Perkins, Joan Manuel Serrat, Llach o Raimon eren el mateix.

A la universitat, vaig col·laborar amb Ricard Salvat en un segon espectacle que va fer sobre Salvat-Papasseit el 1975. Així vaig conèixer Emili Eroles, amic del poeta de jove. Tenia una

parada de llibres de vell al carrer Diputació, darrere la universitat. Salvat-Papasseit també havia estat llibreter. Si hagués superat la malaltia que el va matar el 1924, hauria estat el 1975 un escriptor reconegut o l'hauríem trobar arraulit en una parada de llibres darrere la universitat? Vaig conèixer també pel mateix motiu J.V. Foix, que em va fer fora de casa seva quan va haver entès que havia anat a inquirir-li sobre Salvat-Papasseit i no sobre la seva pròpia obra i personalitat. Si hagués estat a l'inrevés, si Foix hagués mort jove i Salvat-Papasseit hagués arribat a vell, Salvat ens hauria engegat escales avall?

Entre els anys seixanta i els vuitanta vam tenir el nostre Salvat-Papasseit. És important, molt important, que quaranta anys després Vicenç Altaió, Manuel Guerrero, Pilar Bonet o Maia Creus, responsables del centre Arts Santa Mònica i de l'exposició, tornin a fer-lo present. La pregunta és: els joves d'avui veuen Nadal o les noies del tramvia com els veia ell als anys vint i les vam veure nosaltres cinquanta anys més tard? Només ho pregunto. Els tramvies han retornat, però la sensibilitat és la mateixa? S'escup a la closca pelada dels cretins? Esperarem els resultats de l'exposició. Comprovarem si hi ha un Salvat-Papasseit que també parla en democràcia, Facebook o Twitter. *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Mistaire?

A les *Memòries literàries* de Narcís Oller trobo una tirallonga de novel·les possibles explicades en poques paraules. Queda clar que Oller, avui, faria d'argumentista a la indústria televisiva. Un d'aquests embrions de novel·la porta per títol *La rateta*: “Procés de la perversió d'una mistaire ambulànt corrompida pels joves de la *high life*”. Em crida l'atenció el terme *mistaire*, venedora de mistos. Oller també el fa anar, com a mínim, a *La pallona*, quan descriu l'ambient urbà com un garbuix de “municipals, agents de policia, mistaires, criades i mariners”. Fa pocs anys, al bar Cosmos de la Rambla encara hi havia una mistaire. Era una raresa, perquè les màquines van provocar-ne la desaparició, però potser en aquests temps de lluita antitabac puguin reparèixer les mistaires en punts de venda clandestins. La mistaire d'Oller em recorda una reivindicació verbal del mestre Puyal a Catalunya Ràdio. A instàncies del lingüista Albert Jané, per designar els professionals que van a caçar talents per aquests camps de Déu (dits *ojeadores* en espanyol), Puyal proposa recuperar el terme *vistaire*: “Fadrí que va a vistes per tractar de festejar o de casament” (*Alcover-Moll*). *

L'ULL DE L'AGULLA
DANIEL BOADA

El pitjor d'aquesta crisi és que és molt probable que amb el temps la recordem com un temps de prosperitat!

